

Posudek diplomové práce:

Nová avantgarda a spor o estetickou podstatu umění

Autorka: Michaela Švábová

Vedoucí práce: Doc. Tomáš Kulka, Ph.D.

Autorka si zvolila velmi přitažlivé a zajímavé, avšak velmi složité téma, které propojuje tři široké a materiálem a texty bohaté oblasti – uměleckou tvorbu, kritickou reflexi této tvorby a samotnou estetickou teorii. Hlavní problém celé práce – „spor o estetickou povahu umění“ – se nachází v průsečíku všech těchto tří rovin. Při zkoumání tohoto problému, jenž se týká překračování či dokonce nového vymezování hranic mezi těmito oblastmi, by měl ten, kdo zkoumá, pečlivě sledovat místo, kde se při svém tázání nalézá. Vztah teorie a praxe (včetně té kritické) je sám o sobě velmi složitý problém a jistě by sám vystačil na mnoho podobných prací, přesto se domnívám, že se autorce z podstatné části podařilo udržet v tomto ohledu citlivost a ubránit se směřování těchto oblastí. Za hlavní přínos celé práce (i když se jedná spíše o boční efekt) považuji ukázání toho, jak snadno se z obecných estetických kritérií, zamýšlených „čistě teoreticky“, stává normativní kritérium oddělující např. umění od ne-umění. Reflexe tohoto problému však vede k obecnějším otázkám týkajícím se možnosti a místa estetické teorie v širší konfiguraci vědění, což samozřejmě dalece přesahuje možnosti této diplomové práce.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První obsahuje přehled jednotlivých teoretických textů, druhá je autorčinou vlastní interpretací dění na poli vizuálních umění v druhé polovině dvacátého století. Druhou část pokládám za výborně napsaný a erudovaný text, který není pouhým shrnutím, nýbrž z něj jasně vystupuje i vlastní autorčin pohled a názor. Ve srovnání s touto částí práce vychází její první část poněkud hůře. Některé z jejích kapitol bych si dovolil krátce komentovat.

Autorka dělí teoretické práce zabývající se tímto tématem do tří skupin. Za prvé, na ty, které upírají aktům, jako je „určitý obraz hozený do propasti“ nebo „na určitém místě vykopaná a zasypaná jáma“ status umění, protože nevykazují nebo popírají „estetickou podstatu“ umění. Umění je totiž z jejich hlediska striktně vymezeno „esteticky“.¹ Další skupinou jsou filozofové a teoretikové umění, kteří jsou ve svých koncepcích těmto novým druhům umělecké produkce otevření, dosahují toho však odklonem od tradičních estetických teorií a jejich pojmů (estetický prožitek, estetický postoj, estetický objekt atd.). Třetí skupinou jsou ti, kteří rozšiřují či rekonstruují estetické pole či oblast estetického umění tak, aby do něj mohly být zahrnuty jak tradiční umělecké projevy, tak projevy „nových avantgard“.

Autorka postupně prochází vybrané články a studie jednotlivých teoretiků a v závěru každé kapitoly se pokouší zvážit, jsou-li jejich argumenty oprávněné. Tento zcela legitimní postup má ale kolísavou úroveň a lze se zde setkat na jedné straně s kapitolami velmi výstižně shrnutými a přesvědčivě vyargumentovanými a na straně druhé s kapitolami shrnutými velmi

¹ Autorka na jednom místě velmi problematicky označuje tuto skupinu jako *psychologickou*. Platí toto označení i pro Jana Mukařovského, ke kterému se autorka nakonec hlásí, a který vymezuje umění *esteticky* – přes dominanci estetické funkce, která se samozřejmě váže k určitému typu *postoje*?

zběžně, ke kterým je připojeno pouhé vyjádření nesouhlasu. Za nejlepší kapitoly celé práce považuji 5., 6. a 7. oddíl první části, v němž se autorka zabývá argumenty T. Diffeyho, P. N. Humbla, W. Tolhursta, M. J. Mitiase a Rogera Scrutona. Autorka zde poučeně shrnuje celou diskusi i posuny v názorech jednotlivých estetiků a ke svému nesouhlasu zde připojuje přesvědčivé protiargumenty. Jako celek působí tyto kapitoly velmi kompaktně. Snad bych se jen zastal některých probíraných autorů, když jim autorka vytýká, že v těchto člancích bližším způsobem nevysvětlují, co je estetický postoj nebo estetická funkce. Přinejmenším v případě T. J. Diffeyho a M. J. Mitiase tak určitě v *jiných* člancích činí.

Se závěrečným shrnutím v zásadě souhlasím, pouze bych autorku poprosil, zda by mohla u obhajoby shrnout to, co se v první části poněkud ztrácí. Jaký má tedy spor o estetickou povahu umění status? Jedná se o pseudoprobém? Pokud ne, jaké a nakolik závažné důsledky pro estetickou teorii jsou v něm obsaženy?

Na závěr bych pak připojil ještě jednu drobnou a doplňující otázku. Jak už jsem uvedl, oceňuji autorčinu citlivost vůči zneužívání teoretických pojmů k normativní klasifikaci umělecké (resp. neumělecké) produkce. Nicméně jestli předkládá v druhé části souhrn principů potřebných k porozumění „novým avantgardám“, jak by se bránila vůči hypotetické výtce, že se pouze pokouší (z pozice teoretika) rozšířit, a tedy maximalizovat „moc“ či platnost normy tím, že přidává ke „starým“ principům, jimiž se řídila „krásná umění definovaná v osmnáctém století“ a „staré avantgardy“ *nové* principy „nových avantgard“?

Diplomovou práci jednoznačně doporučuji k obhajobě. Na základě výše uvedeného bych proto navrhnul známku mezi výborně a velmi dobře. Pokud jsem však nucen navrhnout hodnocení jednoznačné, navrhuji **velmi dobře** – ovšem s tím, že na základě obhajoby nemám nic proti tomu, hodnotit práci výborně.

Praha, září 2007

Ondřej Dadejík

